

Kliimaministri määruse „Keskkonnaministri 8. juuni 2022. a määruse nr 26 „Eesti looduse infosüsteemi asutamine ja andmekogu pidamise põhimäärus“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõukohane määrus (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 39^s lõike 9 alusel.

2022. aasta 8. juunil vastu võetud Eesti looduse infosüsteemi (edaspidi *EELIS*) asutamise ja andmekogu pidamise põhimäärust muudetakse andmekogu vastutava ja volitatud töötlejate ning nende ülesannete muutumise tõttu. Eelnõuga täpsustatakse ka andmekogu pidamise korda, sh andmete andmekogusse esitamist ja andmekogusse kantud andmetele juurdepääsu.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kliimaministeeriumi strateegia, analüüsi ja digiarengu osakonna nõunik Kätlin Weinzierl (tel 626 2951, katlin.weinzierl@kliimaministeerium.ee) ja Kliimaministeeriumi elurikkuse kaitse osakonna projektijuht Marke Teppor (tel 625 9508, marke.teppor@kliimaministeerium.ee) koostöös Kliimaministeeriumi ja selle allasutuste ekspertidega. Eelnõu õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Annemari Vene (tel 55 655 707, annemari.vene@kliimaministeerium.ee) ja keeleteimetaja oli Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeleteimetaja Aili Sandre (aili.sandre@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist ja 29 punktist.

Paragrahvi 1 punktiga 1 asendatakse § 3 lõikes 1 sõna „Keskkonnaagentuur“ sõnaga „Kliimaministeerium“, kuna andmekogu vastutavaks töötlejaks on edaspidi Keskkonnaagentuuri (edaspidi *KAUR*) asemel Kliimaministeerium. Muudatus on ajendatud asjaolust, et Kliimaministeerium on tegelik EELISE äriteenuse omanik, kes seab ärieesmärgid ja teeb strateegilisi otsuseid, sh otsustab EELISE eelarve üle. Kliimaministeerium seab omalt poolt ootused volitatud töötlejatele, kelle ülesanne on strateegiliste eesmärkide tarbeks andmeid koguda, hallata jne. Lisaks on senine volitatud töötleja Kliimaministeerium juhtinud andmekogu arendustöid ja teeb seda ka edaspidi, mis on tegelikult vastutava töötleja ülesanne (§ 3 lõike 2 punkt 3).

Punktiga 2 muudetakse § 3 lõike 2 punkti 5 nii, et andmete sisestamise, töötlemise ja avalikustamise asemel vastutav töötleja ainult töötleb andmekogu andmeid. Töötlemise mõiste hõlmab ka kõiki teisi nimetatud toiminguid. Ka näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) art 4 punkt 2 sätestab, et „isikuandmete töötlemine“ – isikuandmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum, nagu kogumine, dokumenteerimine, korrastamine, struktureerimine, säilitamine, kohandamine ja muutmise, päringute tegemine, lugemine, kasutamine, edastamine, levitamise või muul moel kättesaadavaks tegemise teel avalikustamine, ühitamine või ühendamine, piiramine, kustutamine või hävitamine“.

Punktiga 3 jäetakse § 3 lõike 2 punktist 6 välja sõnad „ja asjakohasuse“. Vastutav töötleja ei saa tagada andmekogusse kantud andmete asjakohasust, kuna andmete õigsuse ja ajakohasuse

eest vastutab andmete esitaja. Andmete kättesaadavuse tagamine jääb endiselt vastutava töötleva ülesandeks.

Punktiga 4 muudetakse § 3 lõike 2 punkti 7 ja sätestatakse, et vastutav töötleva ehk Kliimaministeerium kehtestab EELISE kasutajatoe korra. Korraga täpsustatakse vastutava ja volitatud töötlevate kasutajatute puudutavad ülesanded .

Punktiga 5 asendatakse § 4 lõikes 1 sõna „Kliimaministeerium“ sõnaga „Keskkonnaagentuur“, kes määratakse senise vastutava töötleva asemel EELISE volitatud töötlejaks. Selgitus on esitatud punktis 1.

Punktiga 6 muudetakse § 4 lõike 2 punktide 1 ja 2 sõnastust.

Paragrahvi 4 lõike 2 punkti 1 varasema sõnastuse kohaselt sisestab ja töötleb EELISE volitatud töötleva Keskkonnaamet väga palju erinevaid andmeid, alates kavandatavate kaitstavate alade andmetest ja lõpetades elupaiga tegevuskavade andmetega. Punktis 1 loetletud andmed aga dubleerivad suures osas põhimääruse 3. peatüki kohaseid andmekogusse kantavaid andmeid, mille töötlemise ülesanne EELISEs võib asutuste vahel ajas muutuda. Andmete töötlemise paindlikkuse tagamiseks sätestatakse, et volitatud töötleva töötleb andmekogu andmeid vastutava töötleva juhise järgi. Juhise koostab Kliimaministeerium.

Paragrahvi 4 lõike 2 punkti muudetakse 2 nii, et volitatud töötleva tagab andmetega seotud kasutajatoe vastutava töötleva kehtestatud korras.

Punktiga 7 asendatakse § 4 lõike 2 punktis 5 sõnad „teise volitatud töötlevaga“ sõnadega „teiste volitatud töötlevatega“. Tegemist on tehnilise parandusega, kuna volitatud töötlevaid on mitu.

Punktiga 8 asendatakse § 4 lõike 3 sissejuhatavas lauseosas sõna „Kliimaministeerium“ sõnaga „Keskkonnaagentuur“, kuna KAUR määratakse EELISE volitatud töötlejaks.

Paragrahvi 4 lõike 3 punkti 1 muudetakse nii, et volitatud töötleva KAUR töötleb andmekogu andmeid vastutava töötleva juhiste järgi. Andmete töötlemise ülesanne EELISEs võib asutuste vahel ajas muutuda ja paindlikkuse tagamiseks reguleeritakse andmete töötlemine eraldi juhises, mille koostab Kliimaministeerium.

Paragrahvi 4 lõike 3 punkti 2 muudetakse nii, et volitatud töötleva tagab andmetega seotud kasutajatoe vastutava töötleva kehtestatud korras.

Punktiga 9 muudetakse § 4 lõike 4 punkte 1 ja 2.

Paragrahvi 4 lõike 4 punktis 1 sätestatakse, et Riigimetsa Majandamise Keskus volitatud töötlevana töötleb andmekogu andmeid vastutava töötleva juhise järgi.

Paragrahvi 4 lõike 4 punkti 2 nii, et volitatud töötleva tagab andmetega seotud kasutajatoe vastutava töötleva kehtestatud korras.

Muudatusi on selgitatud punkti 8 juures.

Punktiga 10 muudetakse § 4 lõike 5 punkt1 1 ja 2.

Paragrahvi 4 lõike 5 punkti 1 muudetakse selliselt, et EELISE volitatud töötaja Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus töötleb andmekogu andmeid vastutava töötaja juhise järgi. Juhise koostab Kliimaministeerium.

Paragrahvi 4 lõike 5 punkti 2 muudetakse ja sätestatakse, et volitatud töötaja tagab andmetega seotud kasutajatoe vastutava töötaja kehtestatud korras.

Muudatusi on selgitatud punkti 8 juures.

Punktiga 11 täiendatakse § 4 lõiget 6 punktiga 1¹, mille kohaselt töötleb volitatud töötaja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (edaspidi *KeMIT*) andmekogu andmeid vastutava töötaja juhise järgi. Kuna ka KeMIT töötleb EELISE andmeid, siis on see säte vaja lõikesse 6 lisada.

Punktiga 12 jäetakse § 4 lõike 6 punktist 4 välja sõnad „ja koordineerib“, kuna andmekogu arendustöid juhib ehk koordineerib põhimääruse kohaselt vastutav töötaja. Kliimaministeeriumi valitsemisala IT-teenuste korralduse raamistiku kohaselt IT-teenuse omanik ehk KeMIT korraldab IT-teenuse muutmist (arendusprojekte).

Punktiga 13 tunnistatakse kehtetuks § 5 lõige 3, mis sätestab andmekogusisesed komponendid. Tegelikult selliseid komponente ei arendatud. EELISel on erinevad kasutajaliidesed, mida võib olla lugematul hulgal.

Punktiga 14 jäetakse § 7 lõike 4 punktist 1 välja karstivormid ja karstijärvikud, mis sätestatakse eraldi punktiga, et lühendada punkti 1 loetelu.

Punktiga 15 täiendatakse § 7 lõiget 4 punktiga 1¹ sõnastuses „karstivormid ja karstijärvikud“, mis varem olid sätestatud sama lõike punktis 1.

Punktiga 16 muudetakse § 7 lõike 4 punkti 9 ja lisatakse lõppu „ning mereala piirkond“. Mereala piirkond (Eesti merealal) on defineeritud veeseaduse § 72 lõike 6 alusel kehtestatud keskkonnaministri määruses nr 46 „Merestrategie sisu ja koostamise nõuded“. Mereala piirkondi kui ruumiobjekte kogutakse EELISesse koos pinnaveekogumite andmetega.

Punktis 17 asendatakse § 7 lõike 4 punktis 14 sõna „valgla“ sõnaga „valgala“, mis on korrektne veeseaduses kasutatav termin.

Punktiga 18 lisatakse § 8 andmekogusse kantavate muude ruumiobjektide ja andmete loetellu punktina 13 ökosüsteemide ulatuse, seisundi ja looduse hüvede andmed (looduse hüvede sünonüümid on ökosüsteemiteenused, ökosüsteemide hüved, ökosüsteemide teenused). Eestis on välja töötatud teaduspõhised meetodid selliste andmestike loomiseks ja loodud vastavad ruumiandmekihid, mis on juba ka kasutuses. Andmed ökosüsteemide ulatuse, seisundi ja hüvede kohta kogutakse EELISesse kui Eesti looduse andmeid koondavasse andmekogusse.

Punktiga 19 jäetakse § 15 lõike 1 punktist 1 välja sõnad „tema enda kogutud andmete ulatuses“, kuna selline täpsustus ei ole informatiivne ega regulatiivne. Andmekogusse ei esitata andmeid, mida asutus ise kogunud pole.

Punktiga 20 muudetakse § 15 lõike 1 punkte 2 ja 3. Punkti 2 muudetakse nii, et senise volitatud töötajate asutuste tasemel loetelu asemel sätestatakse üldisemalt, et andmete andmekogusse esitaja on ka volitatud töötaja.

Paragrahvi 15 lõike 1 punkti 3 muudetakse ja sätestatakse senisega võrreldes lühemalt ja konkreetsemalt, et andmete andmekogusse esitaja on ka muu teabevaldaja. Teabevaldaja võib olla nii füüsiline (nt loodusvaatleja) kui ka juriidiline isik (nt kohaliku omavalitsuse üksus, ettevõtja).

Punktiga 21 tunnistatakse § 15 lõike 1 punktid 4–6 kehtetuks, kuna nimetatud andmete esitajad (puurkaevu või -augu puurimistöo teinud isik, loodusvaatleja ja rõngastaja) on nimetatud punktis 3 kui muu teabevaldaja.

Punktiga 22 jäetakse § 16 lõike 1 sissejuhatavast lauseosast välja viide käesoleva §-des 3 ja 4 sätestatud ülesannete jaotusele, kuna sellist jaotust määruses edaspidi ei ole.

Punktiga 23 muudetakse § 16 lõike 1 punkti 2 sõnastust ja lisatakse Keskkonnaameti esitatavate andmete loetellu reoveekogumisala, mis kehtiva põhimääruse kohaselt on Kliimaministeeriumi esitatavate andmete hulgas. Veeseaduse § 99 lõige 1 sätestab, et reoveekogumisala moodustamiseks või muutmiseks tuleb kohaliku omavalitsuse üksusel esitada Kliimaministeeriumile vabas vormis taotlus. Ehitusseadustiku, halduskoostöö seaduse ja veeseaduse muutmise seaduse eelnõus on kavas seda lõiget muuta nii, et taotlus esitatakse Keskkonnaametile. Samuti muudetakse seaduse eelnõuga reoveekogumisalade kehtestaja – valdkonna eest vastutava ministri käskkirja asemel kehtestatakse reoveekogumisalad edaspidi Keskkonnaameti peadirektori käskkirjaga. Seaduse eelnõu vastavate muudatuste jõustumisajaks on planeeritud 1. aprill 2025. Seaduse eelnõu oli Vabariigi Valitsuse 24.10.2024 istungil ning on esitatud Riigikogule menetlusse võtmiseks.

Punktiga 24 jäetakse § 16 lõike 1 punktist 3 välja tekstiosad „reoveekogumisala,“ ja „valgala,“, kuna Kliimaministeeriumi esitatavate ruumiobjektide või ruumiobjekti piiriandmete loetelus ei ole reoveekogumisala (vt eelmist punkti) ja valgala asjakohane. Valgalad määratakse tehnilise analüüsi tulemusel Keskkonnaagentuuri poolt, kuid neid ei kinnitata, kuna looduses võivad valgalade piirid ajas niivõrd palju muutuda.

Punktiga 25 muudetakse § 16 lõiget 2. Kehtiva sõnastuse kohaselt esitab andmed loaga määratava puurkaevu ja selle paiknemise kohta andmekogu vastutavale töötajale kohaliku omavalitsuse üksus, arvestades §-s 4 sätestatud ülesannete jaotust. Ehitusseadustiku järgi esitab puurimispäeviku andmed kohaliku omavalitsuse üksuse asemel puuriija, ja mitte Keskkonnaagentuurile, vaid Eesti looduse infosüsteemi (§ 125 lg 2). Keskkonnaministri määrus nr 43 („Nõuded salvkaevu konstruktsiooni, puurkaevu või -augu ehitusprojekti /.../“) täpsustab omakorda, et rajatud puurkaevu või -augu andmed tuleb esitada Keskkonnaametile elektrooniliselt e-teenuste portaali kaudu või etteantud vormil. Seega esitab puuriija puurkaevu ja selle paiknemise andmed Keskkonnaametile puurimispäeviku andmete koosseisus. Samuti jäetakse sättest välja viide §-s 4 sätestatud ülesannete jaotusele, kuna sellist jaotust määruses edaspidi enam ei ole.

Punktiga 26 muudetakse § 18 lõiget 1. Kehtiva sõnastuse kohaselt vastutab andmekogusse esitatud andmete õigsuse ja ajakohasuse eest andmete esitaja. Uues sõnastuses jagatakse andmete õigsus kaheks: kande õigsus ja kande aluseks olevate andmete õigsus. Sätestatakse, et andmekogu kande õigsuse eest vastutab kande teinud andmekogu vastutav või volitatud töötaja. Kandeid saab andmekogusse teha iga andmete esitaja, kuid kannete õigsust saab tagada ainult vastutav/volitatud töötaja pärast esitatud andmete kontrollimist (nt loodusvaatluste puhul). Samuti sätestatakse, et kande aluseks olevate andmete õigsuse ja ajakohasuse eest vastutab andmed esitanud füüsiline või juriidiline isik.

Punktiga 27 asendatakse § 19 lõikes 6 sõnad „rollidele jagatud õiguste alusel“ sõnadega „õigusaktist tuleneva töötlemisvajaduse ulatuses“. Kasutajaõiguste andmisel ei ole aluseks rollid, vaid konkreetselt seadusest tulenev töötlemisvajadus.

Punktiga 28 muudetakse § 19 lõike 7 sõnastust. Kehtiva sõnastuse kohaselt peatatakse kasutajaõigused registreeritud kasutaja töölt lahkumise, kasutuslepingu lõppemise või kasutajaõiguste lõppemise korral. Uues sõnastuses peatatakse kasutajaõigused õigusaktist tuleneva töötlemisvajaduse lõppemisel, mis on õiguselgem ja vastab tegelikule praktikale kasutajaõiguste haldamisel.

Punktiga 29 tunnistatakse § 19 lõige 8 kehtetuks. Kehtiva lõike kohaselt annab vastutav töötleja andmete töötlemise õiguse andmete esitajale õigusaktides andmete esitajale sätestatud pädevuse järgi. Tegelikult andmete töötlemise õigust andmete esitajale sellistel alustel (õigusaktides sätestatud pädevuse järgi) ei anta. Lisaks sätestab lõige 8, et andmete esitaja taotluse alusel võib vastutav töötleja anda pädevale ametiasutusele õiguse anda andmete töötlemise õigus asutuse piires edasi. Tegelikult selliseid taotlusi ei kasutata ja andmete töötlemise õigust asutuse piires edasi ei anta.

Paragrahvi 2 sätestatakse määruse jõustumise tähtajaks 1. aprill 2025. Ehitusseadustiku, halduskoostöö seaduse ja veeseaduse muutmise seaduse eelnõu reoveekogumisalade moodustamist puudutava muudatuse jõustumisajaks on planeeritud 1. aprill 2025, mis tähendab, et käesoleva määruse jõustumise aeg ei saa olla varasem. Seaduse eelnõu oli Vabariigi Valitsuse 24.10.2024 istungil ning on esitatud Riigikogule menetlusse võtmiseks. 1. aprilliks 2025 on võimalik kehtestada ka andmekogu andmete töötlemise juhise ja kasutajatoe kord.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on seotud keskkonnateabe direktiiviga 2003/4/EÜ, mis kehtestab üldised nõuded keskkonnainfo avalikustamisele. Kuigi eelnõus sisalduvad sätted ei võta direktiivi sätteid otseselt üle, on need suunatud sellele, et tagada direktiivis sätestatud kohustuste täitmine. Eelnõu on seotud ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2007/2/EÜ, millega rajatakse Euroopa ruumiandmete infrastruktuur (INSPIRE). Eelnõuga ei võeta üle selle direktiivi sätteid, kuid kuna EELISE andmed on ruumiandmed, tuleb eelnõu rakendamisel arvestada direktiivi ja ruumiandmete seaduse nõuetega.

4. Määruse mõju

Eelnõukohase määrusega muudetakse EELISE vastutavat ja volitatud töötlejat ning nende ülesandeid ning täpsustatakse andmekogu pidamise korda, sh andmete andmekogusse esitamist ja andmekogusse kantud andmetele juurdepääsu.

Määruse muudatustega kaasneb mõningane mõju riigiasutuste töökorraldusele. Kuna määruse reguleerimisala on piiratud EELISE pidamisega, siis ei ole põhjust eeldada sotsiaalset, sh demograafilist mõju, mõju majandusele (halduskoormus, infoühiskonna areng), elu- ja looduskeskkonnale, riigi julgeolekule ja välissuhetele ega regionaalarengule. Määruse mõju ei ole muudatuste vähese ulatuse tõttu oluline ning muudatused ei ole põhimõttelised. Samuti ei kaasne negatiivsete kõrvalmõjude riski ega suurene halduskoormus.

Mõju avaldav muudatus: Kliimaministeeriumi määramine andmekogu vastutavaks töötlejaks

Kui varem on EELISE vastutav töötaja olnud KAUR, siis nüüd määratakse vastutavaks töötajaks Kliimaministeerium. Muudatus on ajendatud asjaolust, et Kliimaministeerium on tegelik EELISE äriteenuse omanik, kes seab ärieesmärgid ja teeb strateegilisi otsuseid, sh otsustab EELISE eelarve üle. Lisaks on senine volitatud töötaja Kliimaministeerium juhtinud andmekogu arendustöid ja teeb seda ka edaspidi, mis on tegelikult vastutava töötaja ülesanne. Seetõttu määratakse Kliimaministeerium andmekogu vastutavaks töötajaks.

Sihtrühm I: EELISE pidamisega seotud ametnikud (otseselt mõjutatud kuni kümme ametnikku)

Kavandatav muudatus mõjutab peamiselt ametnikke, kes tegelevad EELISE pidamisega. Seotud riigiasutuste (Kliimaministeerium, KAUR) töökorraldus muutub läbipaistvamaks ja see viiakse vastavusse sellega, kes on tegelik äriteenuse omanik ja kuidas tegelikkuses EELIST peetakse, sh arendustöid juhitakse. Ametikohtade arvus muudatusi ei planeerita.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks ei ole vaja teha lisakulutusi ja sellega ei kaasne rahalisi tulusid. Nii EELISE halduskulu kui ka võimalikud jätkuarendused kaetakse riigieelarvest ja vastavalt võimalusele välisvahenditest Kliimaministeeriumi valitsemisala eelarve piires.

Määruse rakendamiseks on vajalik Kliimaministeeriumi poolt andmekogu pidamisega seotud rollidesse ja ülesannetesse puutuva täpsustamine. Kuna andmekogu volitatud töötajad, keda need täpsustused puudutavad, on Kliimaministeeriumi valitsemisala asutused, saab need kehtestada ministri käskkirjaga, mis on koostamisel.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 2025. aasta 1. aprillil. Jõustumisaega on põhjendatud § 2 selgitustes.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks Andmekaitse Inspektsioonile.